

İsm-i Mekân

Ev	مَنْزِلٌ	Giriş	مَدْخَلٌ
Meclis	مَجْلِسٌ	Çıkış	مُخْرَجٌ
Yer	مَوْضِعٌ	Oyun sahası	مَلْعَبٌ

Yukarıdaki kelimelerin inceleyiniz, okunuş ve anlam bakımından ortak yönlerini tespit ediniz.

Bu kelimelerin her biri anlam bakımından eylemin gerçekleştiği yeri ifade eder. Böyle kelimelere ism-i mekan adı verilir.

- İsm-i mekânların başında kelimenin aslında olmayan fethalı bir “mîm” harfi bulunur.
- Aynel-kelime fethalı olur.
- Kelimenin muzarisinde aynel-fiil kesralı ise (يَنْزِلُ gibi) veya fâel-fiil “vâv” ise (وَضَعَ gibi) bu takdirde ism-i mekânın aynel-kelimesi kesralı olur.
- Bunlardan başka kural dışı olarak مَكْتَبَةٌ ve مَنْزِلَةٌ gibi gelen ism-i mekânlar da vardır.

Aşağıda bazı ism-i mekânlar yer almaktadır. Bunların okunuşlarını ve anlamlarını inceleyiniz.

Mezhep	مَذْهَبٌ	←	يَذْهَبُ	Gidiyor
Mutfak	مَطْبُخٌ	←	يَطْبُخُ	Pişiriyor
Başlangıç	مَبْدَأٌ	←	يَبْدَأُ	Başlıyor
Binilen yer	مَرْكَبٌ	←	يَرْكَبُ	Biner
Kaynak	مَصْدَرٌ	←	يَصْدُرُ	Çıkar
Kaynak	مَرْجِعٌ	←	يَرْجِعُ	Döner
Durak	مَوْقِفٌ	←	وَقَفَ	Durdu
Mevki, yer	مَوْقِعٌ	←	وَقَعَ	Meydana geldi
Okul	مَدْرَسَةٌ	←	يُدْرَسُ	Okuyor
Mahkeme	مَحْكَمَةٌ	←	يَحْكُمُ	Hüküm veriyor
Ev	مَنْزِلَةٌ	←	يَنْزِلُ	İniyor

Bazı ism-i mekânlar, muzarisinin aynel-fiili kesralı olmadığı halde kuraldışı olarak مُفْعِلٌ vezninde gelir. مَسْجِدٌ (mescid), مَشْرِقٌ (doğu), مَغْرِبٌ (batı) kelimeleri böyledir.

İsm-i mekânın cemisi مَفَاعِلُ vezninde gelir. Buna göre yukarıdaki bazı ism-i mekânların çoğulu şu şekildedir:

مَذَاهِبُ	←	مَذْهَبٌ
مَخْرُجٌ	←	مَخْرَجٌ
مَصَادِرُ	←	مَصْدَرٌ
مَرَاجِعُ	←	مَرْجِعٌ
مَجَالِسُ	←	مَجْلِسٌ
مَوَاقِفُ	←	مَوْقِفٌ
مَدَارِسُ	←	مَدْرَسَةٌ
مَنْزِلَةٌ	←	مَنْزِلَةٌ

İsm-i Mekânı Tanıma, Okuma ve Anlama Yöntemleri	
Tanıma yolu	İsm-i mekân vezninde, kelimenin başında kelimenin aslından olmayan bir mîm harfi bulunur.
Okuma stratejisi	İsm-i mekân veznindeki bir kelimenin ilk harfi olan mîm, fetha harekelidir. Aynel-kelime fethalı olur. مَكْتَبٌ gibi. Kelimenin muzarisinde aynel-fiil kesralı ise (يَنْزِلُ gibi) veya fâel-fiil “vâv” ise (وَضَعَ gibi) bu takdirde ism-i mekânın aynel-kelimesi kesralı olur. مَنْزِلٌ ve مَوْضِعٌ gibi. İsm-i mekânların çoğulu مَفَاعِلُ veznindedir. مَكَاتِبُ gibi.
Anlama-anlamlandırma yöntemi	İsm-i mekân bir iş veya eylemin yapıldığı yeri ifade eder. مَكْتَبٌ denildiğinde yazma eyleminin yapıldığı yer anlaşılır. Fakat dilimizde bu kelime “yazma yeri” şeklinde değil “ofis, büro” olarak kullanılır.

ALİŞTIRMALAR

(1) Aşağıda bulunan ism-i mekân kalıbındaki kelimeleri harekeleyiniz.

مكتب	مصدر	مذهب	مدخل
مركب	مطبخ	ملعب	مخرج
مبدأ	مرجع	مجلس	منزل
مورد	موقع	موقف	موضع
منزلة	محكمة	مدرسة	مكتبة
مدارس	مجالس	مصادر	مذاهب

(2) Aşağıdaki kelimelerin Türkçe karşılığını yazınız.

.....	:	مذهب	:	مدخل
.....	:	ملعب	:	مغرب
.....	:	مجلس	:	منزل
.....	:	موقف	:	موضع
.....	:	مدرسة	:	مكتبة
.....	:	مصادر	:	مذاهب
.....	:	مكتب	:	مصدر
.....	:	مركب	:	مطبخ
.....	:	مبدأ	:	مرجع
.....	:	مشرق	:	موقع
.....	:	مدخل	:	محكمة
.....	:	مدارس	:	مجالس